

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Doct. Martini Lvtherii Avgvstiniani Theologi Synceri
Lvcvbrationvm Pars Vna, quas ædidit usq[ue] in annum
præsente[m] XX. Catalogum earu[m] uersa tibi pagina
indicabit. Alio Tomo, Domino Volente, ...**

Luther, Martin

Basileae, 1520

VD16 L 3411

R. P. Martini Lvtherii Avgvstiniani Vvittenbergensis, De Poenitentia Sermo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34878

R. P. MARTINI LV.

THEII AVGVSTINIANI VVITTENBER/
GENSIS, DE POENITENTIA SERMO.

Pœnitentiæ
tres partes.

Cōtritiō qua
lis faciat hy/
pocritam.

Attritiō dif/
ponit ad con/
tritiōnem, et
ror Thomæ.

Contritiō, q̄
fit amore iu/
stitiæ Chri/
stianū decet.

Regula:

Christus fit
exēplar recte
uiuendi, dein
de sancti.

DE INDVLGENTIIS saepe locutus sum uobis, donec id meruerim, ut hæreticus accuser. Vt autem rem ipsam teneatis, possitisq; uos ipsi cum illis cōferre; ecce procedam iuxta eorum sententiam, nisi ubi locus fuerit mea interferendi. Igitur eorum sententiā, Pœnitentiā diuiditur in tres partes: quæ sunt, Cotritiō, Cōfessio, Satisfactio.

Prima, Cotritiō, sic enim cœpit uocari uera pœnitentiā interior, duplici uia paratur. Primo per discussionem, collectionem, detestationē peccatorum; qua quis, ut dicunt, recogitat annos suos

in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorū grauitatem, damnum, foeditatem, multitudinē, deinde amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionē; & alia quæ possunt tristitiā & dolorem excitare. Hæc autem cotritiō facit hypocritā, immo magis peccatorem; quia solum timore præcepti, & dolore damni id facit. Et tales omnes indigne absoluuntur, & communicantur. Et si libere deberent, remoto præcepto & minis pœnarum, confiteri; certe dicerent sibi nō displicere eam uitam præteritam, quam sic coguntur displicere confiteri; immo quo magis timore pœnæ, & dolore damni sic conteruntur, eo magis peccant, & afficiuntur suis peccatis, quæ cogunt, non autē uolunt odisse. Siquidē lex & cognitio peccati magis abundare facit peccatum

ut Apost. ait Rho. v. Et hæc est illa cotritiō, quam ipsi uocant extra charitatē non meritoriam. Alij uocant attritiōnē proxime disponentē ad cōtritiōnem, sic enim ipsi opinant; quam opinionē errorem ego iudico. Secundo paratur per intuitum & contemplationē speciosissimæ iustitiæ; quæ quis in pulchritudine & specie iustitiæ meditatus, in eam ardescit, & rapitur; incipitq; cum Salomone fieri amator sapientiæ, cuius pulchritudinē uiderat. Hæc facit uere pœnitentem; quia amore iustitiæ id facit, & hi sunt digni absolutiōe, exempli gratia; Si uis pœnitere de luxuria, nō incipias numerare uitiā, foeditates, dāna eius nam hæc non diu tibi durabunt, quum sit uiolenta cotritiō ex uel præcepti facta; Sed intende in speciem castitatis, atq; ad cōmoda eius pulcherrima, ut ipsa tibi intime placeat. Sic de omnibus alijs uirtutibus. Sed hic regula talis notanda est, quod intuitus uirtutum fit dupliciter. Abstractiue, seu per se; & sic carnalem hominē parum mouent; quo modo traditur per uerbum prædicatiōis; sic enim nō nisi speculatiue uidetur. Concretiue, siue per aliud; hoc est, exempli gratia, ut intuearis homines, qui tali uirtute lucent, quorū omnium speculum primū est Christus, deinde sancti in celo. Verum rudem & incipientē maxime mouent exempla præsentia, & sui seculi. Ideo uirginitatē in uirginibus, & innocentibus pueris intuere, usq; dum gemas a facie pulchritudinis eius. Sic castitatem, charitatē, patientiam, reliquasq; omnes. Sic enim B. Anselmus docet ascendere ad amorem dei ex amore hominis boni. Sic B. Augu. suam cōtritiōnē hausit ex intuitu illorū, quos ex Pontiano audiuit; & ipse confitetur ecclesiam sibi ostendisse plenis manibus exempla uirginum & cōtinentium, & sic

& sic

& sic odore illo optimo allectum; Sic & Apostolus se esse bonū odorem, alijs in uitam, alijs in mortem. Signum est enim uerae cōtritionis, si inspecto homine casto, humili, benigno, suspires ex corde, quia nō es talis. Sic & ecclia orat, ut deus nos per exempla sanctorū suorum restauret. Et B. Augu. lib. viij. confess. Psal. cxix. sic exponit; Sagittae potētis acutae cū carbonibus uastatoribus; sagittas interpretans uerba uirtutes praedicantia ad abstractiuā cognitionē; & carbones uastatores, exempla sanctorū uastantia omnē linguam dolosam, immo malam cupiditatem. Sic admirabili sapientia dei fit, ut nullus sibi bene uiuat. Et sapius fit, ut boni alijs profint dum nesciunt, immo uere semper nesciunt; qui dum incedunt simpliciter, alijs eorū uerbis & uita mouentur miro affectu. Deniq; & pueri infantes ita nobis uiuunt, ut nobis innocentiae speciem suauissime cōmendent, atq; ad poenitentiaē prouocēt. Sunt enim uiua monitoria. Non est utiq; quod queraris tibi deesse uirtutum exempla uiua; pueros intende, sicut Christus docuit, exhibens paruulum discipulis suis. Haec est poenitentia iucunda, uera, stabilis, & ex spiritu nata. Ratio omnium praedictorum est; Impossibile est, ut odias aliquid uero odio & perfecto, cuius contrariū non prius dilexeris. Amor semper est prior odio, & odium natura & sponte fluit ex amore; & sic nascitur zelus, qui est iratus amor, id est, odium mali propter bonum. Sic odium peccati, & detestatio uitae praeteritae, nulla cura, nullo labore quaesita, ueniunt sua sponte; alioquin peruersissimo ordine, & nunq; pro futuro studio quaeritur amor iustitiae, per odium peccati, immo machina desperatōnis, & dericiendi animi est talis peruersitas. Poenitentia enim debet esse dulcis, & ex dulcedine in iram descēdere ad odium peccati. Amor enim est uinculum perpetuum, quia uoluntarium; odium temporale, quia uiolentum. Igitur persuade homini, primum, ut diligat iustitiam, & sine magisterio tuo conteretur de peccato; diligat Christū, & statim sui prodigus odiet seipsum. Sic Psal. xliij. Dillexisti iustitiam, & odisti iniquitatem. Prius inquit, dilexisti iustitiam, & sic odisti iniquitatem.

Signū uerae
cōtritionis.

Boni impru/
dentes p̄t̄e

Pueri innocē
tes sunt uiua
monitoria.

Poenitentia
uera.

COROLLARIUM.

Plus tibi discutiendum est confessuro, quantum diligas iustitiam, q̄ quantum odias peccatum; multoq; maiore, immo solo hoc labore tibi cogitandum est, quomodo futuram uitam agas bonam, q̄ quomodo deseras, aut odias praeteritam malam. Verissimū est enim prouerbiū, & omni doctrina de contritionibus hucusq; data praestantius; quo dicitur Teut. Nimmer thun, die hochste busz. Optima poenitentia noua uita. Sicut & Apostolus sonat ad Gal. vj. In Christo neq; circumcisio, neq; preputium aliquid ualet, sed noua creatura. Proinde confessurus id potissimū, & ante omnia tecum cogita, quid faceres, si nō esset praecipuum confitendi, si nulla esset quadragesima, si nulli confiterentur, si nullus esset pudor, sed omnis omnium plenaq; libertas; an etiam sic uelles confiteri, conteri, poenitere. Quod si te non ita inuenis, iam scito te non ex amore iustitiae, sed consuetudine & timore praeccepti poenitere; atq; malle sequi turbā, si omnibus liceret non poenitere. Si autē uelles, etiā si nullus poeniteret, cōfiteretur cōtereret; atq; adeo si totus mūdus aliter ageret, nec praeccepti habita ratioe poenitere, sed amore nouae uitae & melioris; iam uere poenites. Ecce hoc est, quod illi solent dicere, quod contritio in charitate facta, facit remitti peccata. Quod uerbum nescio si omnes intelligant, qui tam frequenter ipsum in ore uersant; hoc scio, obscurissimum esse, nec a me aliquando intellectum. Hic uero inuenies, si non uis mentiri, te non esse talem; sed potius uelles, ut prior

Confessurus
quid discute
re & cogita
re debet.

Poenitentia
summa est
cū odio uitio
rum habere
amorem uirtu
tutum.

Quando uel
te poenites.

N ij uita

Perfecta contritionem nemo mortaliū habet. uita liceret; quia sentis te omnino adhuc inclinari ad uitam priorem. Sic enim & B. Augu. confitetur, in contritione sua se fuisse sollicitatum de uita præterita. Immo si recte perpendas hæc dicta, facile dices, nullum hominē esse in mundo, qui hanc contritionem habeat; uel saltem paucissimos. Et de me ipso confiteor similia omnino. Et si uere ac libere uelis cōfiteri, remoto deo, præcepto, pœna, gaudio; scio dices; Si nullus esset deus, nullus infernus, certe uix pœniterem. Scio inq̄ talem esse tuam cogitationē, quantūlibet foris contritionem ostendas. Quid ergo hic faciemus? Oportet nos esse tales, & nō possumus esse tales, omnes ergo damnabimur? Absit. Sed respondeamus: Oportet, ut cognito te tali, non neges te talem, sed in angulum uadas, & iuxta cōsiliū Christi, in abscondito ores patrem tuum in cœlis, dicens sine fictione; Ecce optime deus, pœnitendum mihi præcipis; sed talis sum ego miser, quod sentio me nolle, neq̄ posse; quare tuis prostratus pedibus, oro misericordiā & gratiam; fac pœnitentem, quem iubes pœnitere. Et sic cū B. Augu. ores: Domine da quod iubes, & iube quod uis. Et cum ecclesia: Cor pœnitens tribue. Hæc in quā oratio & agnitio atq̄ confessio impœnitentiæ tuæ, si ficta non fuerit, coipso faciet, ut deus te pœnitentem uerum reputet; & licet multum adhuc sentias te ad malum inclinātū, noli timere; Hæc confessio & oratio faciet, ut Christus suppleat de suo, quod deest de tuo. Atq̄ ut hanc orationem facias, non te retrahat indignitas & impuritas tua, accede confidenter; Quia si non ante uis orare deum, ut multi stultissime agunt, q̄ fueris mundus, nunq̄ orabis. Et crede firmiter, qui dedit tibi hanc tui cognitionē peccati, te nō rogante, dabit etiam gratiā oranti; immo ideo dedit cognitionē peccati & iustitiæ, ut rogares gratiā. Sic B. Augusti. cum Apostolo dicit; Per legem cognitio peccati, ut gratia donetur & impetretur. Accipe simile; Gentiles olim idola sua rogabant, & fiebat quod petebatur. Et auarus cōfidit in diuitiis suas, & fit sicut uult. Quanto magis ille uerus & bonus deus nō sinit se frustra rogari, & in se confidi.

COROLLARIUM PRIMVM.

Contritio uera non est ex nobis, sed ex gratia dei; ideo desperandum de nobis, & ad misericordiam eius confugiendum.

Corollarium secundum.

Contritio p̄ totā uitā durat. Contritio incipit in pœnitente, sed non cessat per totam uitam usq̄ ad mortem; & non, ut multi putant, durat per horam confessionis duntaxat. Ecce sic habes, quomodo intelligas quod illi dicūt, oportere pœnitere in charitate, & cum bono proposito, quantum deus auxilium gratiæ dederit. Nullus debet sacerdoti respondere se esse contritum, nec sacerdos requirere, nisi quod potest dicere; Nescio an sim cōtritus; rogo tamē dominum, atq̄ cōfido me sua gratia contritum, & quotidie magis conterendum. Hæc de prima parte.

Nō oīa mortalia cofiten/da. Secunda pars est Confessio sacramentalis, & hic duo sunt notanda. Primum ut nullo modo præsumas confiteri peccata uenialia, sed nec omnia mortalia; quia impossibile est, ut omnia mortalia cognoscas. Ad impossibile autem nemo obligatur. Vnde in primitiua ecclesia solum manifesta mortalia cōfitebantur, ut patet, j. Corin. v. ca. Si quis inter uos est fornicator, aut auarus, aut idolo latria, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cū huiusmodi nec cibum sumere, & illud Galat. v. ca. Manifesta sunt opera carnis &c. Vnde multi confitentur, in quinq̄ sensibus, septem donis, septem sacramētis, octo beatitudinibus, & alijs multis distinctionibus peccatorum; uelut id curantes, ut nullum peccatum non confiteantur; quum tamē inter ea quandoq̄ nullū, uel uix ueniale sit peccatū

Scrupulose confitentes.

peccatum, & fatigant frustra sacerdotem, perduntq; tempus, ac alijs sunt impedimento. Ideo duplici sis confitendi modo instructus. Vno, quo sacerdoti oia manifeste mortalia cofitearis: qua; difficile sit discerni mortalia a uenialibus, nisi sint in opere manifesto, aut euidenti consensu cordis, ut maledictio, furtu, homicidium, luxuria, detractio, ira, amaritudo &c. Alio, quo deo confitearis reliqua omnia; immo cum B. Iob dicas: Verebar omnia opera mea, sciens quoniam non parcis delinquenti. Et Psal. xvij. Delicta q; intelligit: ab occultis meis munda me domine. Nam nulla sunt opera nostra etiam bona, quin sint peccata damnabilia, si deus in iudicium intret nobiscum. Sic dicit Psal. cxliij. Non intres in iudicium cum seruo tuo; quia non iustificabit in conspectu tuo omnis uiuens. Item; Omnis homo mendax &c. Sola uero ista confessione humili & oratione nobis ignoscuntur, & fiunt meritoria. Vnde & iussit nobis, ut oremus; Dimitte nobis debita nostra. Quocirca dum uolumus omnia pure confiteri, nihil aliud facimus, q; quod misericordiae dei nihil uolumus relinquere ignoscendum; nec confidere in eum, sed in confessionem nostram cupimus; ac per hoc uolumus securi esse, nec iudicium eius timere; quum tamen ei sit beneplacitum super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordiam eius. Haec ideo dixi, ut sitis praemoniti atq; praemoniti in hora mortis; ubi diabolus non solum mortalia occulta opponet & magnificabit, sed ex uenialibus, immo ex bonis operibus faciet non nisi horrenda peccata; & totam uitam perditissimam ac damnabilem ostendet, ut scias quid facias, scilicet ne tunc dicas: Heu utinam essem confessus, aut tempus haberem confitendi; ne forte desperas quod ipse cupit, sed confide & dicas: Scio quod omnis uita mea est damnabilis si iudicetur, sed dominus iussit, non in mea uita, sed in sua misericordia confidere, sicut ait: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Psal. lxxij. Quoniam melior est misericordia tua super uitas. Sic enim B. Bernardus, quum aliquando mori se crederet: Perdidit tempus meum; quia perdit uixi; nec habeo, nisi quod cor contritum & humiliatum deus non despiciet. Sic sic timor iudicij humiliabit te, sed spes misericordiae exaltabit humiliatum.

Secundum, uide ne ullo modo te confidas absolui propter tuam contritionem. Sic enim super te & tua opera confides, id est, pessime praesumes; sed propter uerbum Christi, qui dixit Petro: Quodcumq; solueris super terram, solutum erit & in caelis. Hic inq; confide, si sacerdotis obtinueris solutionem; & crede fortiter te absolutum, & absolutus uere eris; quia ille non mentitur, quicquid sit de tua contritione. Nam sic non crederes sententiae pronuntiate super te a deo, qui mentiri non potest; ac si te ueracem, & ipsum mendacem faceres. Nam sententia illa debet esse rata & certa. Ideo multo magis tibi hic uidendum, quo modo nihil huic fidei desit, q; ceteris omnibus; immo esto p impossibile, quod confessus non sit contritus, aut sacerdos non serio, sed ioco absoluat; si tamen credat sese absolutum, uerissime est absolutus. Tanta res est fides, & tam potes uerbum Christi. Damnabuntur itaq; qui nolunt confidere sese absolutos, donec certi sint se satis contritos; & super harenam, non super petram uolunt domum conscientiae suae aedificare. Sic legitur in ecclesiastica historia, quod B. Athanasius ludens cu pueris baptizauit eos, sicut uiderat fieri a sacerdotibus, & baptizatos iudicauit B. Alexander episcopus. Item quidam minus illudens baptizari uoluit ad placendum imperatori; & inter ludendum, triso angelo cu libro, credidit, & coipso ludicro baptismo uere est baptizatus. Quare plus est a confitente requirendum, an credat sese absolui, q; an sit uere contritus; sicut

N iij Christus

Peccata non manifeste mortalia sunt deo, non sacerdoti cofitenda Bona opera etiam sunt peccata.

In confessione non cofidedu.

Mortis tpe misericordiam dei cofidedu.

Absolutio fit non propter contritionem, sed propter uerbum Christi.

Confites credat.

Crede se absolui, praecipuum est.

Sacramenta
sunt efficacia
gratiæ, si cre-
duntur.

Christus a cæcis quæsiuit: Creditis me posse uobis hoc facere? Et merito: quia contritio nunquã est uera satis: quod si esset uera, non est tamen certa: & si esset certa, non tamẽ esset satis. Fides autem & uerbum Christi sunt uerissima, certissima, sufficientissima. Ruit ergo hic error illorum qui dicunt, quod sacramenta nouæ legis sic sunt efficacia gratiæ signa, quod si quis etiam nõ sit contritus, sed attritus, modo non ponat obicem actualis peccati, uel propositi mali, gratiam consequatur.

Ego autem dico tibi, quod si etiam contritus accesseris, & non credideris in absolutionem, sunt tibi sacramenta in mortem & damnationem. Fides em̄ necessaria est: quanto minus attritio, uel non positio obicis sufficit. Deniquẽ talis nullus est in mundo, qui non ponat obicem, nisi solus is qui credit: cum sola fides iustificet, & accedẽtem ad deum oporteat credere. Verissimum est enim dictum illud cõmune: Non sacramentum, sed fides sacramenti iustificat. Et B. Augu. Abluit sacramentũ, non quia fit, sed quia creditur. Quod si sacramentũ non iustificat, sed fides sacramenti: quanto minus contritio, aut nõ positio obicis iustificat, sed fides &c. Ad hic tum quæstio resurget: Quomodo ergo differunt sacramenta ueteris & nouæ legis, si hæc æque non dant gratiam sicut illa? Hæc ad aliud pertinent tempus. Satis sit quod sacramenta nouæ legis sunt efficacia signa gratiæ, si credis, & nõ amplius. Hæc de secunda parte.

De satisfacti-
one nihil legi-
mus in scrip-
turis.

Tertia est Satisfactio: de qua quidẽ nihil legitur in scripturis. Dicunt tamẽ eam duobus modis fieri. Vno modo, per impletionem operum, quæ sunt eleemosynæ, ieiunia, orationes. Alio modo per indulgentias. Sed de his habe-

tis uulgarem sermonem
nuper impressum,
ideo ad p̄sens
omitto: le-
geibi
dem.

FINIS.

Reuerendi